

Staatssecretaris van Oorlog (Fockema Andreae) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 21 sept. 1950

Mede voor Stikker en Schokking, afkomstig van Fockema.

Na overleg met Gieben laat ik enkele indrukken volgen over de Ambonkwesitie.

1. De berichten, welke Gieben gisteren seinde en nadien verifieerde, wijzen op bepaalde troepenverplaatsingen van Makassar naar Buru, zodat de militaire dreiging rond Ambon voortduurt. Wij geloven evenwel op dit ogenblik niet, dat er sprake van een zeer onmiddellijke kans op militaire actie is. Het RI-kabinet houdt zich bepaald zeer ernstig bezig met deze zaak. Zulks bleek ook uit indicaties van Leimena tegenover Overste Den Toom. De openlijke positiebepaling van de UNCI kan hieraan niet vreemd zijn; ik hoop, de terstond na aankomst door Rum ingezette activiteit evenmin. Voor ons betekent dit momenteel de plicht tot belangstellend afwachten.
2. Bij mijn bezoek aan Simatupang en Ali Budiardjo kwam naar voren, dat binnen RI en APRI geleidelijk een stemming van verzet tegen een voortgezette blokkade van Ambon van invloed wordt. De kleine man immers wordt bij schaarste op het eiland de dupe. De machthebbers aldaar komen niet te kort, want wie ijzer heeft, heeft brood, aldus de kolonel. De bij de KL gedetacheerde Ambonese militairen ongewapend naar Ambon te doen gaan onder de huidige omstandigheden zou - daar zij zeker geneigd zouden zijn hun dwingende invloed ook binnen Ambon aan te wenden - het interne vraagstuk aldaar slechts verergeren. Ook volgens de RI kan in deze richting de oplossing van het KL-probleem dus niet liggen. Alvorens de op Java thans onder ons gezag staande Ambonezen kunnen worden afgevoerd naar Ambon, moet eerst de Ambonzaak ten principale geregeld zijn. Leimena heeft hieromtrent in zijn gesprek met Den Toom nog eens nadrukkelijk gezegd, dat een vredelievende oplossing alleen aanvaardbaar was. Dat de militaire heren ook denken aan een minder vredzame solutie, doch voorshands door het Kabinet worden geremd, bleek ook uit Simatupang's reacties duidelijk. Simatupang wilde weten of de afvoer van bij de KL gedetacheerde Ambonezen naar Nederland, Nieuw-Guinea of naar Suriname mogelijk zou zijn. Ik heb dit ontkend, in het bijzonder verbazing geuit over zijn suggestie met betrekking tot NG. Daarover doorpratende bleek hoe groot hun argwaan omtrent onze eventuele bedoelingen met NG als springplank - militair en politiek - tegen de RI is. Met stelligheid heb ik aangekondigd, dat de Ned. Regering de KL tijdig weg wil hebben en dat wij ons door het Ambonezenvraagstuk niet bij de staart konden laten houden. Aan het wederom krijgen van de schuld van narigheden met hen verklaarde ik geen enkele behoefte te hebben. Men had voor dit standpunt begrip.
3. Het eerste woord is nu aan het Kabinet van de RI. Intussen bereiden wij met onze generaals de maatregelen ten aanzien van de ex-KNIL-Ambonezen voor, welke genomen dienen te worden bij voortzetting van de afvoer van de KL. Hierin komt tekening. Voor de hoofdlijnen der maatregelen moet de Regering de verantwoording dragen; de uitvoering laat ik met gerustheid over aan de generaals.
4. Gieben gaat heden naar Rum. Ik zelf hedenavond naar Leimena. Wij zullen nader berichten.